

Aktiederivat

För oss är det viktigt att du har kunskap om de finansiella instrument du är intresserad av. Lika viktigt är det att du förstår riskerna redan innan du genomför en affär. Här kan du läsa mer om aktiederivat.

Introduktion

Derivat är komplicerade finansiella instrument och är ett samlingsnamn för bland annat terminer, swappar och optioner. Kännetecknande för derivat är att de är kopplade till händelser eller förutsättningar vid en specifik tidpunkt eller en tidsperiod i framtiden.

Derivatets värde baseras på underliggande tillgång (en eller flera aktier eller aktieindex). Priset påverkas bland annat av aktiekursen, räntenivån, återstående löptid och volatilitet (beskriver hur mycket underliggande tillgångs pris förväntas variera under löptiden).

Derivat är avtal mellan två parter. Till skillnad från värdepapper kan derivat inte överlåtas fritt. Vid affärer i vissa derivat krävs att du ställer säkerheter, till exempel genom att pantsätta värdepapper eller en depå.

Säkerhetskravet ändras i takt med att priset på underliggande tillgång förändras.

Aktiederivat kan användas för att öka eller minska exponeringen i en enskild aktie eller aktiemarknad. De kan användas för att skydda befintliga aktieinnehav mot kursnedgångar eller för att säkra vinster. De kan också användas för ett mer effektivt utnyttjande av kapital, då du bland annat kan försäkra dig om ett framtida pris genom att köpa eller sälja aktier eller aktieindex på termin.

1. **Med derivat kan du både öka och minska din exponering mot en enskild tillgång eller marknad. Vad mer stämmer om derivat?**
 - A) Derivat får alltid säljas vidare i andra hand.
 - B) Värdet på derivat baseras på underliggande tillgång.
 - C) Det finns inga derivat där säkerheter behöver ställas.

Olika typer av Aktiederivat

Aktieterminer

Aktieterminer är avtal mellan två parter som innebär att både köparen och säljaren förbinder sig att köpa respektive sälja aktier. Köpet och försäljningen sker till ett på förhand avtalat pris med leverans eller kontantavräkning vid ett senare datum. Skillnaden i priset på en termin och priset på underliggande aktie beror bland annat på räntenivån och förväntade utdelningar under terminens löptid. Det finns även terminer på aktieindex, så kallade aktieindexterminer.

Forwards är terminer med betalning och leverans på förfalldagen. Futures är terminer med daglig avräkning.

2. **Vilket påstående stämmer om aktieterminer?** (flera svarsalternativ kan vara rätt)
 - A) Du kan alltid ångra dig och avstå från att utnyttja terminen mot en mindre avgift.
 - B) Den kurs som bytet ska ske till i framtiden bestäms på förfalldagen.
 - C) Vill du ha instrument där avräkning och betalning sker först på förfalldagen så ska du välja forwards och inte futures.

Totalavkastningsswappar

Totalavkastningsswappar är avtal mellan två parter där parterna har kommit överens om att byta avkastning på två tillgångar med varandra.

I totalavkastningsswappar med aktier som underliggande erhåller den ena parten totalavkastningen, det vill säga prisförändringen inklusive eventuella utdelningar, på en enskild aktie, på en korg av aktier eller ett aktieindex. Samma part betalar ränteersättning till motparten. Räntan beräknas på det nominella värdet av swappen (antal aktier eller enheter multiplicerat med startpriset).

Totalavkastningsswappar är ostandardiserade finansiella instrument. Ostandardiserade instrument handlas generellt utanför handelsplatser och är en affär mellan två parter, så kallad OTC-handel (Over-The-Counter).

Aktieoptioner

En aktieoptions pris kallas för premie och betalas av innehavaren av optionen (köparen) till utfärdaren av optionen (säljaren).

Det finns olika typer av optioner. Optioner av amerikansk typ innebär att de kan lösas när som helst under löptiden. Standardiserade aktieoptioner i Sverige är vanligen av amerikansk typ. Det finns också optioner av europeisk typ, vilket innebär att de bara kan lösas på optionens förfalldag.

En **köpooption** för en specifik aktie är ett avtal mellan två parter där:

- Innehavaren har rättighet men inte skyldighet att köpa aktien till ett i förväg bestämt lösenpris vid en i förväg bestämd förfalldag, alternativt under löptiden. För denna rättighet betalar innehavaren av optionen en premie till utfärdaren.
- Utfärdaren har skyldighet att sälja aktien till ett i förväg bestämt lösenpris vid en i förväg bestämd förfalldag, alternativt under löptiden. För denna skyldighet får utfärdaren en premie av innehavaren.

En köpooption innebär alltså att innehavaren får köpa aktien till lösenpriset även om aktiekursen vid tidpunkten för lösen är högre än lösenpriset.

3. **Vid optionshandel är rättigheter och skyldigheter väsentliga begrepp. Vad stämmer om en köpooption för aktier?** (flera svarsalternativ kan vara rätt)

- A) Premien för en option betalas av innehavaren till utfärdaren.
- B) Det är utfärdaren av en köpooption för en viss aktie som bestämmer om du som innehavare ska få köpa aktien på optionens förfalldag, alternativt under löptiden.
- C) Att inneha en köpooption är generellt bra om du tror att priset på aktien kommer att stiga.

En **säljoption** för en specifik aktie är ett avtal mellan två parter där:

- Innehavaren har rättighet men inte skyldighet att sälja aktien till ett i förväg bestämt lösenpris vid en i förväg bestämd förfalldag, alternativt under löptiden. För denna rättighet betalar innehavaren av optionen en premie till utfärdaren.
- Utfärdaren har skyldighet att köpa aktien till ett i förväg bestämt lösenpris vid en i förväg bestämd förfalldag, alternativt under löptiden. För denna skyldighet får utfärdaren en premie av innehavaren.

En säljoption innebär alltså att innehavaren får sälja aktien till lösenpriset även om kursen på aktien på förfalldagen är lägre än lösenpriset.

Aktieoptioner har en så kallad hävstångseffekt. Det innebär att värdet på optionen kan förändras procentuellt mer än den procentuella prisförändringen hos underliggande aktie.

Förutom optioner på enskilda aktier finns det även optioner på aktieindex, så kallade aktieindexoptioner.

4. Priset på optioner kallas för premie. Vad mer stämmer om aktieoptioner? (flera svarsalternativ kan vara rätt)

- A) Att inneha en säljoption är generellt bra om du tror att priset på aktien kommer att falla.
- B) Det vanligaste är att standardiserade aktieoptioner i Sverige bara kan lösas på förfalldagen.
- C) Att värdet på optioner rör sig procentuellt mer än för dess underliggande tillgång kallas för hävstångseffekt.

Risk

Begreppet risk innebär i investeringsssammanhang sannolikheten för att det investerade kapitalet kommer att minska i värde. Större risktagande medför ofta större möjligheter till högre avkastning men samtidigt ökar risken att förlora pengar.

- Ju högre risk, desto större värdeförändringar kan du förvänta dig.
- Ju lägre risk, desto jämnare värdeutveckling kan du förvänta dig.

Risken kan variera kraftigt mellan olika derivat. Derivat kan användas både för att öka eller för att minska risken i ditt sparande. Genom att använda aktiederivat kan du minska den risk som ligger i en framtida aktiekursförändring. Väljer du att använda aktiederivat i syfte att skapa ökad avkastning innebär det högre risk.

Det finns risk för att motparten i aktiederivat som handlas OTC inte fullföljer sina åtaganden.

Du som kund kan vanligtvis ta dig ur den marknadsposition som ett derivatkontrakt innebär. Vill du ta dig ur en position skapad av ett OTC-kontrakt gör du en ny affär med banken, i motsatt riktning till din ursprungsaaffär (en spegelvänd affär). På så sätt åstadkommer du en neutral position vilket innebär en position där du varken kan förlora eller tjäna pengar. Vill du som kund ta dig ur en position skapad av ett börshandlat derivat säljer du istället instrumentet på marknaden. Kostnaden för att för något av dessa sätt ta dig ur en derivatposition beror på samma faktorer som när du ingick kontraktet, det vill säga de är marknadsmässiga och varierar beroende på instrument och marknadsläge.

5. Skillnaden i risk varierar mycket mellan olika derivat. Vad stämmer generellt om aktiederivat? (flera svarsalternativ kan vara rätt)

- A) Aktiederivat kan bara användas för att minska eller undvika risk.
- B) En del aktiederivat har en hävstångseffekt som kan ge dig stora kursrörelser.
- C) Det är inte säkert att motparten i aktiederivat som handlas OTC kan fullfölja sina åtaganden.

I stort sett är risken för terminer densamma som för underliggande tillgång (som aktie, aktiekorg eller aktieindex).

Swappar

Risken i swappar utgörs av summan av de olika delarna.

Totalavkastningsswappar har samma risk som motsvarande aktieinnehav, belånat till 100 procent. Den som erhåller avkastningen på underliggande tillgång riskerar att förlora hela det nominella beloppet. För den som betalar avkastningen på underliggande tillgång kan risken vara obegränsad.

Optioner

För innehavare av aktieoptioner utgör betald premie den maximala förlusten, samtidigt som förlustrisken för utfärdaren av en köpoption är obegränsad. För utfärdaren av en säljoption är den maximala förlusten lösenpriset på den underliggande tillgången multiplicerat med antalet kontrakt. Värdeförändringen kan vara större än för underliggande tillgång då optionen har en inbyggd hävstång.

6. Vad stämmer om risken med olika aktiederivat? (flera svarsalternativ kan vara rätt)

- A) Risken kan vara obegränsad för den som betalar avkastningen i totalavkastningsswappar.
- B) Förlusten kan vara obegränsad för utfärdare av optioner.
- C) Risken med aktieterminer är mycket lägre än för underliggande tillgång.

7. Hur jag tänker kring mina kommande affärer

Affärer i finansiella instrument kan göras av flera anledningar och fylla flera syften och behov:

- Som enskild placering där det är viktigt att det finansiella instrumentets risk överensstämmer med min riskvilja.
- Som en del av mina totala placeringar där hänsyn tas till min samlade ekonomi och den enskilda placeringen kan fylla en funktion trots en högre risk än min riskvilja.
- I syfte att hantera risken på ett specifikt område där det finansiella instrumentet då utgör riskhantering snarare än placering.

För mig som kund stämmer en eller flera av ovanstående anledningar in på mina affärer. Jag är även medveten om att risken med enskilda instrument kan avvika från min riskvilja, men ändå göra att affärerna som helhet är i linje med mina syften och behov.

Terminer